

Anna Szumiec

Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy w Krakowie

ANALIZA WYNIKÓW PRODUKCYJNO-EKONOMICZNYCH GOSPODARSTW UTRZYMUJĄCYCH BROJLERY KURZE W TRZECH WYBRANYCH MAKROREGIONACH POLSKI

*ANALYSIS OF PRODUCTION AND ECONOMIC RESULTS OF BROILER
CHICKEN FARMS IN THREE SELECTED MACROREGIONS OF POLAND*

Słowa kluczowe: kurczęta brojlery, efektywność produkcji, koszty produkcji

Key words: broiler chickens, production competitiveness, production costs

Synopsis. Celem badań była analiza i ocena pod względem produkcyjno-ekonomicznym ferm zajmujących się odchowem kurcząt brojlerów w roku 2007 w województwach: zachodniopomorskim, podlaskim i dolnośląskim. Wyniki ekonomiczne badanych podmiotów określono za pomocą: wartości produkcji, nadwyżki bezpośredniej, dochodu rolniczego brutto oraz dochodu rolniczego netto (w złotych). Wielkość Europejskiego Wskaźnika Wydajności w analizowanych fermach potwierdziła dobre wyniki produkcyjne w nich osiągnięte. Kształtowała się ona na poziomie od 262,61 (woj. dolnośląskie) do 266,50 pkt (woj. podlaskie). Koszty zakupu mieszanek paszowych były dominujące w procentowej strukturze kosztów całkowitych i wynosiły od 56,05 (woj. dolnośląskie) do 73,66% (woj. podlaskie). Koszty związane z nabyciem piskląt stanowiły od 17,55% (woj. podlaskie) do 18,69% (woj. zachodniopomorskie) ogólnej struktury kosztów produkcji brojlerów. Dochód rolniczy brutto kształtował się na poziomie od 20,61 (woj. zachodniopomorskie) do 32,49 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. dolnośląskie), natomiast dochód rolniczy netto od 11,19 (woj. zachodniopomorskie) do 24,18 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. podlaskie).

Wstęp

W 2007 roku na rynku rolnym rosły ceny drobiu i mleka, natomiast obniżyły się ceny trzody chlewnej i bydła [Dybowski 2008]. Rok 2007 był dla polskiego drobiarstwa dobry mimo drożących pasz i nawet wykryte pod koniec roku ognisko ptasiej grypy w stadach produkcyjnych nie zdołało osłabić jego pozycji. Drogie pasze były rekompensowane wzrostem cen żywca drobiowego [Rynek drobiu i jaj – stan i perspektywy 2008]. Producenci drobiu do września 2007 roku stosowali pasze ze zbiorów zbóż 2006 roku, a te były tańsze nawet o 50% niż w roku 2007. Od października sytuacja się zmieniła, ponieważ do kurników trafiały już znacznie droższe zboża ze zbiorów roku 2007. Od stycznia 2007 roku zauważono znaczną poprawę koniunktury na rynku drobiu. Za kg tuszki kurczaka producenci otrzymywali nawet 5,50 zł, zaś rolnicy sprzedawali zakładom drobiarskim kurczaki po 3,1 do 3,60 zł/kg. Dzięki znacznemu wzrostowi eksportu mięsa drobiowego w 2006 roku wyeksportowano 21% całej rocznej produkcji drobiu, czyli ok. 230 tys. ton mięsa, a tylko w pierwszym półroczu 2007 roku zakłady mięsne sprzedały o 40% więcej mięsa niż w analogicznym okresie roku 2006. Zwiększający się eksport sprawił, że produkcja mięsa drobiowego wynosiła ok. 1115 tys. ton i była większa niż w roku 2006 o 7,5%. Jest to ponad dwukrotnie wyższy poziom, niż uzyskiwany przed akcesją Polski do Unii Europejskiej. Eksport rośnie, ponieważ polski drób mimo wzrostu cen jest wciąż konkurencyjny na rynkach unijnych. W ostatnich latach nastąpiło znaczne uzależnienie sektora drobiarskiego od sprzedaży zagranicznej, która ma duże znaczenie w rentowności produkcji drobiarskiej oraz zagospodarowaniu jej podaży. Wiąże się to z wysokimi cenami na rynku unijnym, na który głównie lokowany jest polski drób [Rynek drobiu i jaj – stan i perspektywy 2008].

Materiał badawczy i metodyka

Badania zostały przeprowadzone w 2007 roku w 60 gospodarstwach wyspecjalizowanych w produkcji żywca drobiowego. Materiał do badań stanowiły kurczęta brojlery, utrzymywane w go-

spodarstwach w woj. podlaskim, zachodniopomorskim i dolnośląskim. Dane do badań pozyskano ze specjalnie do tego celu przygotowanych kwestionariuszy. Celem pracy było dostarczenie informacji o efektach ekonomicznych w gospodarstwach utrzymujących brojlery kurcze. Ponadto, przedstawiono informacje produkcyjno-hodowlanych z analizowanych obiektów. Fermy do analiz dobrano uwzględniając to czy rolnik prowadził szczegółową ewidencję nakładów ponoszonych na: zakup podstawowych środków produkcji (piskląt i paszy), a także na opał, opiekę weterynaryjną, wodę, ściółkę oraz inne wydatki ponoszone na produkcję. Fermy będące przedmiotem badań były porównywalne pod względem skali produkcji. Określono podstawowe wyniki produkcyjne: długość okresu odchowu w jednym cyklu (dni), śmiertelność kurcząt (%), końcową masę ciała kurcząt (kg) oraz zużycie paszy na przyrost 1 kg masy ciała (kg). Na podstawie uzyskanych wyników obliczono Europejski Wskaźnik Wydajności (EWW). Analizę ekonomiczną produkcji drobiarskiej wykonano w oparciu o obliczenie: wskaźnika opłacalności (jako procentowy stosunek wartości sprzedaży do kosztów produkcji), nadwyżki bezpośredniej (jako różnica między wartością produkcji a kosztami bezpośrednimi), dochodu rolniczego brutto (liczonego jako różnica pomiędzy nadwyżką bezpośrednią a kosztami pośrednimi rzeczywistymi), dochodu rolniczego netto (liczonego jako różnica między dochodem rolniczym brutto a kosztami pośrednimi szacunkowymi). Elementami kosztów pośrednich rzeczywistych są koszty: ogólnogospodarcze, podatki, koszty czynników zewnętrznych, natomiast elementem kosztów pośrednich szacunkowych jest amortyzacja.

Wyniki badań

Wyniki uzyskiwane podczas odchowu brojlerów zależały w dużej mierze od jakości piskląt odbieranych z zakładów wylęgu drobiu. W badanych województwach pisklęta w większości ferm pochodziły od jednego dostawcy, co przekładało się na to, że zdecydowanie lepiej się odchowowały, były zdrowsze, a w rezultacie uzyskiwano wyższe i zbliżone przyrosty wagowe. Analizowane gospodarstwa zajmowały się produkcją brojlerów kurzych. Średnio w analizowanych gospodarstwach utrzymywano od 123 796 (woj. dolnośląskie) do 207 202 szt. brojlerów kurzych (woj. podlaskie).

W żywieniu brojlerów kurzych stosowano głównie pasze treściwe z zakupu. Były to trzy standardowe mieszanki pełnoporcjowe: starter przez pierwsze 3 tygodnie odchowu, grower od 4 do 6 tygodnia odchowu oraz finisz przez ostatnie 5-7 dni odchowu. Krótki okres produkcji młodego drobiu rzeźnego oraz jego intensywne tempo wzrostu są czynnikami, które nie pozwalają na popełnienie jakiegokolwiek błędu w żywieniu. Nawet drobne uchybienia mają swoje konsekwencje, polegające przede wszystkim na osłabieniu szybkości wzrostu i zwiększeniu zużycia paszy i w rezultacie powodują mniejsze dochody uzyskiwane przez producenta. Zawartość składników pokarmowych w mieszankach paszowych zależy od gatunku drobiu rzeźnego, szybkości wzrostu i długości okresu produkcji. Mieszanki mogą być sporządzane we własnym zakresie lub przez wytwórnie pasz.

Wyniki produkcyjne chowu kurcząt brojlerów przedstawiono w tabeli 1. Średnia liczba ptaków wstawionych do odchowu wynosiła od 123 796 (woj. dolnośląskie) do 207 202 szt. (woj. podlaskie). Największa obsada ptaków/m² powierzchni (woj. zachodniopomorskie) była możliwa tylko

Tabela 1. Wyniki produkcyjne odchowu kurcząt brojlerów

Wyszczególnienie	Województwo		
	podlaskie	zachodnio-pomorskie	dolnośląskie
Średnia liczba ptaków wstawionych do odchowu [szt]	207 202,00	201 600,00	123 796,00
Średnia obsada [szt./m ²]	16,80	19,45	16,60
Śred. liczba upadków i brakowanie [%]	1,76	4,36	4,61
Średnia długość okresu odchowu w 1 cyklu [dni]	42,60	42,36	45,67
Liczba cykli produkcyjnych w roku	5,40	5,82	4,67
Średnia masa ciała w dniu uboju [kg]	2,27	2,15	2,39
Śred. zużycie paszy na 1 kg masy ciała [kg]	1,98	1,85	1,91
Europejski Wskaźnik Wydajności [pkt]	266,50	263,78	262,61

Źródło: badania własne.

dzięki bardzo dobrym warunkom mikroklimatycznym panującym w wychowalni. Obsada ptaków w analizowanych obiektach była dość wysoka i wynosiła średnio od 16,60 szt./m² (woj. dolnośląskie) do 19,45 szt./m² (woj. zachodniopomorskie). Kałuża i Banaś [2006] w swoich badaniach stwierdziły, że obsada ptaków była na podobnym poziomie, tzn. wynosiła powyżej 20 szt./m² powierzchni produkcyjnej. Obsada kształtuje mikroklimat oraz ma wpływ na zdrowie i wzrost kurcząt. Liczba wstawionych ptaków była uzależniona od ich wieku, im kurczęta były starsze tym zmniejszała się ich obsada na 1 m². Średnia liczba upadków i brakowanie w analizowanych fermach kształtowała się na poziomie od 1,76% (woj. podlaskie) do 4,61% (woj. dolnośląskie). Średnia długość okresu odchowu w 1 cyklu wynosiła od 42,36 (woj. zachodniopomorskie) do 45,67 dni (woj. dolnośląskie). Tak długo prowadzony tucz powodował, że średnia masa ciała brojlera w dniu ubojowym wynosiła od 2,15 (woj. zachodniopomorskie) do 2,39 kg/szt. (woj. dolnośląskie).

Wskaźnik zużycia paszy na 1 kg masy ciała kształtował się korzystnie uwzględniając informację, że koszty pasz stanowią od 56,05 (woj. dolnośląskie) do 73,66% (woj. podlaskie) w strukturze kosztów całkowitych. W analizowanych fermach wynosił on średnio od 1,85 (woj. zachodniopomorskie) do 1,98 kg/kg m. c. (woj. podlaskie). Podobne wyniki uzyskała w swoich badaniach Kałuża [2005], która wykazała, że koszty produkcji pasz wahały się od 64,73 do 65,90% całkowitych kosztów poniesionych na produkcję.

Dobre wyniki produkcyjne w badanych fermach potwierdza wartość Europejskiego Wskaźnika Wydajności (wyliczona na podstawie ewidencjonowanych wyników produkcyjnych takich, jak: średnia masa ciała (kg), przeżywalność (%), zużycie paszy na 1 kg m. c.), która średnio wynosiła od 262,61 punktów (woj. dolnośląskie – duża liczba padnięć, długi okres odchowu, niższa końcowa masa ciała, większe zużycie paszy na kg m. c.) do 266,50 punktów (woj. podlaskie – mała liczba padnięć, krótki okres odchowu oraz bardzo dobre wykorzystanie pasz). Wybrane do badań fermy prowadziły od 5,40 cykli produkcyjnych w ciągu roku (woj. podlaskie) do 5,82 (woj. zachodniopomorskie). Produkcja żywca była prowadzona bardzo intensywnie, po każdym cyklu produkcyjnym następowała przerwa sanitarna, mającą na celu przygotowanie budynku do wstawienia następnego rzutu piskląt.

W całkowitej strukturze kosztów największy procentowy udział miały nakłady ponoszone na podstawowe środki produkcji, tj. paszę i pisklęta (tab. 2).

Udział kosztów pasz wynosił średnio od 56,05 (woj. dolnośląskie) do 73,66% (woj. podlaskie), natomiast udział kosztów zakupu piskląt w strukturze kosztów całkowitych kształtował się na poziomie odpowiednio: od 17,55 (woj. podlaskie) do 18,69% (woj. zachodniopomorskie). Również na podstawie badań Krawczyk i in. [2002] opłacalność produkcji żywca drobiowego jest determinowana głównie przez koszty zakupu mieszanek paszowych (ok. 70%).

Producenci w analizowanych fermach kładli stosunkowo duży nacisk na koszty usług weterynaryjnych i zabiegi sanitarne, które stanowiły od 1,00 (woj. zachodniopomorskie) do nawet 3,76% (woj. dolnośląskie). Koszty bezpośrednie ogółem stanowiły od 80,00 (woj. dolnośląskie) do 93,24% (woj. podlaskie), natomiast koszty pośrednie rzeczywiste i szacunkowe odpowiednio od 6,76 (woj. podlaskie) do 20,00% (woj. dolnośląskie).

W tabeli 3 przedstawiono wyniki ekonomiczne badanych gospodarstw. Wartość produkcji końcowej w przeliczeniu na 100 kg żywca drobiowego wynosiła od 317,90 (woj. zachodniopomorskie).

Tabela 2. Wybrane koszty produkcji kurcząt brojlerów i ich struktura [%]

Wyszczególnienie	Województwo		
	podlaskie	zachodniopomorskie	dolnośląskie
Zakup i transport piskląt	17,55	18,69	17,90
Koszty paszy (zakup)	73,66	68,34	56,05
Oplaty, energia, inne	0,69	0,67	2,29
Koszty sanitarno-weterynaryjne	1,34	1,00	3,76
Koszty bezpośrednie razem	93,24	88,70	80,00
Koszty pośrednie rzeczywiste	4,91	8,17	15,75
Koszty pośrednie szacunkowe	1,85	3,13	4,25
Koszty ogółem	100,00	100,00	100,00

Źródło: badania własne.

Tabela 3. Wyniki ekonomiczne badanych gospodarstw [zł]

Wyszczególnienie	Województwo		
	podlaskie	zachodniopomorskie	dolnośląskie
	na 100 kg żywca drobiowego	na 100 kg żywca drobiowego	na 100 kg żywca drobiowego
Wart. produkcji końcowej	332,02	317,90	318,26
Koszty bezpośrednie	287,70	272,72	251,73
Nadwyżka bezpośrednia	44,32	45,17	66,54
Koszty pośrednie rzeczywiste	15,15	24,56	34,05
Dochód rolniczy brutto	29,16	20,61	32,49
Koszty pośrednie szacunkowe	4,98	9,42	12,87
Dochód rolniczy netto	24,18	11,19	19,62
Wskaźnik opłacalności produkcji [%]	107,85	103,65	106,57

Źródło: badania własne.

ten miał niższą wartość ze względu na znaczny wzrost cen pasz z zakupu.

Produkcja w analizowanych fermach w rozpatrywanym okresie była opłacalna. Dochód rolniczy brutto kształtował się na poziomie od 20,61 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. zachodniopomorskie) do 32,49 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. dolnośląskie).

Uwzględniając koszty pośrednie szacunkowe (amortyzacja) obliczono dochód rolniczy netto. Dla badanych gospodarstw wynosił on od 11,19 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. zachodniopomorskie) do 24,18 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. podlaskie).

Koszty bezpośrednie, które zostały poniesione na wyprodukowanie 100 kg żywca drobiowego wynosiły od 251,73 (woj. dolnośląskie) do 287,70 zł (woj. podlaskie), natomiast koszty pośrednie zarówno rzeczywiste (koszty ogólnogospodarcze, podatki, koszty czynników zewnętrznych), jak i szacunkowe (amortyzacja) były na poziomie od 20,13 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. podlaskie) do 46,92 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. dolnośląskie).

Najlepszy wynik w postaci nadwyżki bezpośredniej osiągnęli rolnicy z woj. dolnośląskiego, tj. 66,54 zł/100 kg żywca drobiowego, czyli ci, którzy ponieśli najniższe koszty bezpośrednie, tj. 251,73 zł/100 kg żywca drobiowego, mimo najniższej ceny sprzedaży za 1 kg wyprodukowanego żywca. Trochę gorszy wynik osiągnęli rolnicy z województwa podlaskiego, tj. 44,32 zł/100 kg żywca drobiowego, czyli ci którzy ponieśli najwyższe koszty bezpośrednie na wyprodukowanie 100 kg żywca drobiowego, tj. 287,70 zł. O słabszym wyniku ekonomicznym decydowały wyższe koszty pasz pochodzących z zakupu, jak i własnych pasz towarowych oraz pozostałe koszty bezpośrednie, których poziom wynikał ze struktury kosztu pasz treściwych oraz ich zużycia na 1 kg przyrostu kurcząt.

Chów brojlerów kurzych we wszystkich analizowanych województwach był działalnością dochodową. Zrealizowana ze 100 kg żywca wartość produkcji wynosząca od 317,90 (woj. zachodniopomorskie) do 332,02 zł (woj. podlaskie) pokryła pełne koszty związane z utrzymywaniem brojlerów.

Wnioski

1. Europejski Wskaźnik Wydajności mieścił się w granicach od 262,61 (woj. dolnośląskie) do 266,50 pkt (woj. podlaskie). Jego wartość potwierdzała wysoki poziom produkcji kurcząt brojlerów w analizowanych gospodarstwach i była zbliżona do uzyskiwanej w krajach Europy Zachodniej.
2. Najkorzystniejszy wynik w postaci nadwyżki bezpośredniej 66,54 zł/100 kg żywca drobiowego uzyskali producenci z województwa dolnośląskiego, którzy ponieśli najniższe koszty bezpośrednie na 100 kg żywca drobiowego tj. 251,73 zł. Gorszy wynik uzyskali producenci z województwa podlaskiego (44,32 zł/100 kg żywca drobiowego), którzy ponieśli najwyższy koszt bezpośredni 287,70 zł na wyprodukowanie 100 kg żywca drobiowego.

skie) do 332,02 zł (woj. podlaskie). Na wyższe koszty miało wpływ większe zużycie pasz oraz wyższe koszty nabycia piasku.

Uwzględniając wartość produkcji żywca drobiowego i koszty ponoszone na tą produkcję wyliczono wskaźnik opłacalności, który kształtował się na poziomie od 103,65 (woj. zachodniopomorskie) do 107,85% (woj. podlaskie). W województwie zachodniopomorskim wskaźnik

3. Chów brojlerów kurzych we wszystkich analizowanych województwach był działalnością dochodową. Zrealizowana ze 100 kg żywca wartość produkcji wynosząca od 317,90 (woj. zachodniopomorskie) do 332,02 zł (woj. podlaskie) pokryła pełne koszty związane z utrzymywaniem brojlerów.
4. Produkcja w analizowanych fermach w rozpatrywanym okresie była opłacalna. Dochód rolniczy brutto kształtował się na poziomie od 20,61 (woj. zachodniopomorskie) do 32,49 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. dolnośląskie). Natomiast po uwzględnieniu kosztów amortyzacji dochód rolniczy netto dla badanych podmiotów wynosił od 11,19 (woj. zachodniopomorskie) do 24,18 zł/100 kg żywca drobiowego (woj. podlaskie).

Literatura

- Dybowski G.** 2008: Biuletyn Informacyjny. Rynek drobiu i jaj w roku 2007 i perspektywy na rok 2008. ARR, nr 6, s. 29-37.
- Kaluża H.** 2005. Wyniki produkcyjne i koszty produkcji na fermie produkującej kurczęta brojlery w 2002 i 2005 roku. *Roczniki Naukowe SERIA*, t. VII, z. 1, s. 120-123.
- Kaluża H., Banaś K.** 2006. Analiza wyników produkcyjnych i ekonomicznych wybranych ferm kurcząt brojlerów. *Rocz. Nauk. Zoot.*, t. 33, z. 1, s. 141-151.
- Krawczyk J., Cywa-Benko K., Wężyk S.** 2002. Oszczędne systemy żywienia a efektywność ekonomiczna odchovu kurcząt brojlerów. *Zesz. Nauk. Zoot. Supl.* z. 16, 229-234.
- Rynek drobiu i jaj –stan i perspektywy. *Analizy Rynkowe 5/2008. IERiGŻ*, nr 33, s. 1-2.

Summary

The aim of the study was to carry out a production and economic assessment of broiler chicken farms. Broiler chickens from farms in the Zachodniopomorskie, Podlaskie and Dolnośląskie provinces were analysed in 2007. The economic results of the farms were determined using production value, direct surplus, gross agricultural income, and net agricultural income. The good production results of the farms were confirmed by European Broiler Index (EBI) values, which ranged from 262.61 (Dolnośląskie province) to 266.50 (Podlaskie province). The cost of feed mixtures purchased dominated in the percentage structure of total costs and ranged from 56.05% (Dolnośląskie province) to 73.66% (Podlaskie province). Chick purchase cost accounted for 17.55% (Podlaskie province) to 18.69% (Zachodniopomorskie province) in the total structure of broiler production costs. The lower percentage of chick purchase costs was due to the lower chick prices in the Podlaskie province. Production in the analysed farms and period was profitable. Gross agricultural income ranged from 20.61 zloty/100 kg of live poultry (Zachodniopomorskie province) to 32.49 zloty/100 kg of live poultry (Dolnośląskie province). Net agricultural income ranged from 11.19 zloty/100 kg of live poultry (Zachodniopomorskie province) to 24.18 zloty/100 kg of live poultry (Podlaskie province).

Adres do korespondencji:

dr inż. Anna Szumiec
Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy
Dział Technologii, Ekologii i Ekonomiki Produkcji Zwierzęcej
ul. Krakowska 1
32-083 Balice/Krakowa
tel. (0 12) 258 82 26
e-mail: aszumiec@izoo.krakow.pl